

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Judiciis Ecclesiasticis Ad Germaniæ Catholicæ
Principia Et Usum**

De iudiciis criminalibus

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii [u.a.], 1766

Titulus XXII. De Usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68185)

326 Sect. II. Tit. XXII.
TITULUS XXII.
DE USURIS.

Conf. Lib. V. Decretal. Tit. 19. Sext. Tit.
5. Clement. Tit. 5.

§. 263.

usura

POSTQUAM locuti sumus de Crimi-
nibus contra Fidem ac virtutem
Religionis, nunc dicendum de Cri-
minibus contra Justitiam, præcipue
circa Bona temporalia proximi. Pri-
mum se offert frequentissimum & per-
niciosissimum Crimen *Usuræ*. Edidi
ante aliquot annos Dissertationes tres
inscriptas: *Rigor Moderatus Doctrinae
Pontificiæ circa usuras*. Ex his aliqua in
compendium redacta, ob graves ta-
men rationes satis fuse, sub hac Ru-
brica exhibere visum est, iis omissis,
quæ contra Adversarium quendam
ibidem inserta sunt, aut jam tractata
in prioribus opusculis 93.). Qui
plura petit, consulat GIBALINUM de
Usuris, & alios Scriptores in dictis
Dissertationibus allegatos.

*Defini-
tio:*

§. 264. Per usuram hoc loco intel-
ligimus *Lucrum ultra sortem ratione Mu-
tui*

93.) De Jure rer. Eccl. sect. IV. tit. 5.
de Mutuo. item tit. 12. & 13.

tui perceptum. Usura igitur sedem proprie habet in Mutuo, & extra Mutuum, saltem implicitum, non datur usura. Licitum quidem est, occasione Mutui aliquid dare, vel sperare ex mera gratitudine; modo non exigatur tanquam ex gratitudine debitum 94.). Sic intelliguntur Verba Christi: *Mutuum date, nihil inde sperantes* 95.), id est, ne quis ratione Mutui speret alterum obligatum, vel ad dandum lucrum ultra sortem, vel ad reddenda *equalia*, scilicet ad simile mutuandi officium; nam hæc ipsa obligatio in lucro poneretur.

§. 265. Usura, prout complectitur *Divisio*. licitam & illicitam, dividitur I. in *Lucrativam*, qua percipitur lucrum ratione solius Mutui: in *Compensatoriam*, ad refarciendum damnum; & in *Punitivam*, quæ exigitur in pœnam a Mutuatario in reddenda sorte moroso.

X 4

fo.

94.) Merito damnata est ab INNOCENTIO XI. hæc propositio 42. *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum, si exigatur tanquam ex justitia debitum.*

95.) Luc. VI. 35.

fo. II. In *Conventionalem*, quæ ex pacto debetur : & in *Necessariam*, quæ sine conventionem, forte ob moram culpabilem solvitur. III. In *Realem*, quæ lucrum in pactum deducitur, vel saltem voluntas lucri recipiendi insinuatur : & in *Mentalem*, quando lucrum tanquam debitum intenditur, absque pacto exterius manifestato. IV. In *Formalem*, seu apertam, quando ex Mutuo simplici percipitur lucrum : & in *Virtualem*, seu palliatam, quæ sub specie alterius contractus exercetur, uti, cum carius vendis, præcise ob dilatam solutionem. V. In *Usuram Sortis*, quæ datur pro pecunia accepta ; & in *Usuram usura*, quando ex usura nondum soluta novum conficitur debitum, quod iterum pariat usuram. VI. Ratione quantitatis nominamus Usuram juxta partes Assis Romani. Assem usurarium, constantem duodecim uncis, vocamus *Usuram Centesimam*, quando quovis mense, ad cujus Calendas Romani usuras exigebant, recipitur unus aureus consequenter per integrum annum duodecim pro centum, ita ut intra centum menses reddatur tota fors mutuo data. Exinde nominantur

tur aliæ minores usuræ singulis annis præstandæ juxta unciarum nomina, Deunces, Dextantes, Dodrantes, Fessales, Septunces, Semisses, Quincunces, Trientes, Quadrantes, Sextantes, denique Unciæ, quando datur unum pro centum per singulos annos. Unde *Centesima* erant maximæ apud Romanos, *Unciales* erant minimæ, quamvis etiam reperiantur semiunciales. VII. Aliqui dividunt Usuram in *Moderatam*, & in *Morden-tem*, quæ intra justos fines non sistit. Nos hanc divisionem eo modo intelligimus, quo unum furtum dicimus levius, alterum gravius.

§. 266. Usura lucratoria omni Ju- *Usura lu-*
re est prohibita. *Jus Naturale*, sicut *cratoria*
cujusvis contractus leges accurate *prohibe-*
servatas cupit, ita in Mutuo exigit *tur Jure*
æqualitatem dati & accepti: hanc au- *Divino,*
tem æqualitatem violat, qui post-
quam tantundem restitutum fuit, ad-
huc exigit lucrum ratione mutui; per
hoc enim transfertur dominium rei
mutuo datæ, consequenter non po-
test exigi lucrum ex re aliena. *Text-*
tus tam veteris, quam novi Testamenti
X 5 contra

contra usuras 96.) continent Legem
 moralem, consequenter ex æquitate
 naturali & Divina obligantem. Si
 Hebræis permissæ fuerunt Usuræ sal-
 tem contra Gentes alias 97.), ratio
 potuit esse, quod DEUS Hebræis jus
 dederit, vicinos populos jure belli
 spoliandi, vel ex alia justissima cau-
 sa, sicut dederat jus spoliandi Ægyp-
 tios. Certe Concilia & Sancti Patres
 dicunt, usuras utriusque Testamenti pa-
 gina condemnari 98.); contra Jura Di-
 vina pariter & humana a quibusdam
 approbari usurariam pravitatem: si
 quis affirmare præsumat, exercere
 usuras non esse peccatum, decerni-
 tur, eum velut hereticum puniendum 99.).
 Inepte pro usuris quidam allegant lo-
 cum Evangelii 100.), ubi damnatur
 servus, qui pecunias domini non ex-
 posuit ad usuras; nam Divinus Ser-
 vator noster pro informandis moribus
 trahit sæpe similitudines ex rebus ter-
 renis magis cognitis, in quibus ta-
 men

96.) Exod. XXII. 25. Levit. XXV. 35.
 seq. Luc. VI. 34. 35.

97.) Deuteron. XXIII. 19. 20.

98.) C. 3. de Usur.

99.) Clement. un. de Usur.

100.) Matth. XXV. 27. Luc. XIX. 28.

men res ipsa non probatur. Villicus iniquitatis, Judex nec DEum nec homines veritus, non proponitur imitandus in rebus terrenis. Sic etiam Christus non vult commendare usuras pecuniæ, sed ex studio hominum cumulandi pecunias, animat ad usuram Gratix & Meritorum supernaturalium, bono usu semper augendam,

§. 267. *Jure Canonico* damnantur *Et Hu-*
Usuræ in singulis ejusdem libris 1.) *mano,*
Jus Civile diversis temporibus varia
 statuebat, aut permittebat circa usuras: nunquam simpliciter probavit: vehementer autem improbavit Usuras usurarum, seu *Anatocismum* 2.) & Usuras excrecentes in alterum tantum 3.). In Germania nec Constitutionibus totius Imperii, nec Statutis Provinciarum unquam approbatæ fuerunt Usuræ Lucratoriæ, quamvis alicubi non punitæ: quam tamen toleran-

-
- 1.) *Distinct.* XLVI. c. 9. & 10. item *dist.* XLVII. late etiam *Caus.* XIV. q. 3. & 4. In *Decretalibus*, in *Sexto Decretalium* & *Clementinis Tit. de Usuris.*
 2.) L. 29. ff. de Usur. L. 28. C. eod. L. 27. ff. de re judic.
 3.) L. 10. C. de Usur. Nov. 121. & 132.
 Vid. TABOR tract. de altero tanto.

lerantiam improbant summi Pontifices 4.). In Recessibus Imperii, ubi de Reformatione Politica agitur, frequenter inseritur Titulus de Usurariis contractibus: ibi tamen non solet agi de Usura, prout provenit ex mutuo, sed de variis aliis dolosis contractibus cum damno aliorum, & pernicie Reipublicæ initis: unde illæ Constitutiones non pertinent ad rem præsentem.

Omnes contra omnes. §. 268. Ex dictis deducitur, *omnem Usuram*, licet moderatam, esse illicitam, quia omnis repugnat Juri Naturali & Divino; Canonico & Civili, utpote inæqualitatem in Contractu Mutui inducens contra Juris Naturalis præcepta: nec sacræ, nec aliæ Leges distinguunt, quia usuram numerant inter peccata Injustitiæ, quæ etiam in minimo ultra Sortem exacto lucro committitur. Similiter illicita est *Usura contra omnes*, cuicumque demum concessum sit Mutuum, sive pauperi, sive diviti. Quamvis enim Leges Divinæ & humanæ frequentius damnent Usuras contra pauperes exercitas; propterea tamen non probant
Usuras

4.) C. 3. de Usur. Clem. un. eod.

Usuras contra divites ex sola ratione Mutui exactas : sicut acrius damnatur furtum ex rebus pauperis , non tamen licitum censetur furtum ex rebus divitis factum . Pecunia tamen diviti concessa facilius præbet alium titulum , vel constituit alium contractum a Mutuo separatum & distinctum . Quod igitur Usuræ nomine accipitur , restitui debet ex titulo Rei acceptæ , & ex titulo injustæ acceptionis , cum omnibus fructibus inde natis , quæ obligatio transit ad hæredes juxta vires hæreditatis .

§. 269. Quamvis lucrum ex sola *Titulus* ratione Mutui exactum , Usura sit *vitiosus* illicita ; dantur tamen nonnulli *exigendi* tituli aliquid ultra sortem exigendi , ta *lucrum* les autem non circa omne Mutuum *ex Mu-* occurunt . Juvat imprimis aliquos *tuo , est* titulos spurios recensere . Primus est *Pactum :* *Stipulatio vel Pactum.* Cum autem quilibet de rebus suis possit disponere , seque circa illas obligare , censent aliqui , id etiam fieri posse circa usuras , cum scienti & volenti non fiat injuria . Huic tamen ratiocinio obstat , quod ille , qui stipulatione se obligat ad usuras , nequaquam intendat donare ; proin invitus se obliget

liget

liget ad præstandum lucrum ratione Mutui, qui titulus Jure naturali & Divino inhabilis est ad pariendam obligationem; nec alteri præbet jus aliquid exigendi, sicuti si necessitate compulsus cogeretur rem plus justo emere. Quamvis etiam talis debitor nulla necessitate compellatur ad mutuum petendum, compellitur tamen ad usuras solvendas, si velit mutuum obtinere.

Carentia pecunia: §. 270. Similiter ineptus est titulus *Carentia pecunia*, quæ est essentialis Mutuo. Cum igitur nihil liceat exigere ratione Mutui, id etiam non licet ex eo, quod Mutuans carere debeat pecuniis; etiamsi addatur obligatio non repetendi sortem ante certum tempus: talis enim obligatio est essentialis Mutuo, ne censeatur esse merum Precarium. Nam pactum de non repetendo Mutuo intra certum tempus, nihil aliud est, quam Mutuum prorogatum, consequenter semper consistit intra terminos Mutui, ratione cujus nihil potest exigi.

Pecunia Fœcunditas. §. 271. *Pecunia Fœcunditas* seu utilitas non potest allegari pro titulo legitimo exigendi usuras. Fructus quidem naturales non nascuntur ex pecunia,

eunia, cum illius, uti aliarum re-
 rum fungibilium usus consistat in
 consumptione: fructus autem indu-
 striales, id est, emolumenta per pro-
 priam Mutuatarii industriam perce-
 pta, non pertinent ad Mutuantem,
 respectu cuius absque alio titulo pe-
 cunia omnino est sterilis, sicut etiam
 grana frumenti mutuo data, sunt
 sterilia respectu Mutuantis, licet ex
 natura sua essent frugifera: nam res
 fructificat domino suo, qualis est
 Mutuatarius. Ejusmodi igitur tituli
 omnino sunt Spurii & insufficientes
 ad exigendum lucrum ultra sortem;
 quibus annumeratur etiam, quod
 æque usurarium sit, accipere lucrum
 a Tertio, in cuius gratiam concedi-
 tur Mutuum alteri; sicuti usurarium
 est accipere ab ipso Mutuatario.

§. 272. Eodem modo non ubique *Non ubi-*
occurrit contractus justus lucrativus: que oc-
in quibusdam enim circumstantiis, currit
vel nullus vel solum gratuitus iniri contra-
potest contractus absque lucro. Imo etus ju-
sæpe nec Mutuum quidem habet lo-stus lu-
cum, quando quis constitutus est crativus
in extrema necessitate, simulque nul-
lam spem habet acquirendi, quod
restituere possit. Qua ratione enim
 huic

huic imponi potest obligatio restituendi ex Contractu Mutui? Donare huic homini potes, & eleemosynam dare, ac sæpe teneris. Unde dari obligationem mutuandi gratis, constituto in extrema necessitate, est propositio nimis generalis, & hoc ipso minus castigata 5.).

Sæpe involvitur
Usura
palliatam.

§. 273. Aliqui contractus, qui videntur habere affinitatem cum Mutuo, involvunt palliatam Usuram. Talis est I. Contractus *Mohatra* 6.), quando alicui præsentem pecuniam quærenti, quidpiam carius venditur, ut statim a venditore per se, vel per interpositam personam vilius emitur. II. Quando res solum ob dilatam solutionem justo carius venditur 7.) vel emitur minoris solum ob anticipatam solutionem. III. Quando vi pacti *Antichreseos* creditor rei frugiferæ sibi oppignoratæ, fructus locratur, & nihilominus sortem integram

5.) Ut observavi in Rigor. Moder. Dissert. I. §. 76. Schol. & Dissert. II. §. 275. Schol.

6.) INNOCENT. XI. propos. 40. interdamnat.

7.) C. 10. de Usur.

gram recipit. IV. Quando ex pacto tota summa debet restitui in numerata pecunia, cum debitor acceperit partim pecuniam, partim nomina, quæ difficile exigere possunt, vel merces plus justo æstimatas. V. Quando in contractu Societatis, salva sorte fructus communiter dividuntur, & damnum ad solum accipientem pertinet. Hi similesque contractus ob palliatum Mutuum, & inde exactas usuras damnantur.

§. 274. Fingunt aliqui contractum *Fingentium Usurarium*, cui ex pacto accedit *lucrum contra-tractus* ultra sortem. Talem contractum ajunt non esse Mutuum, cum *usurarii* non sit gratuitus; eo ipso autem non contineri in eo Usuram proprie dictam, quæ in solo Mutuo sedem habet. Explicant autem hunc contractum, quod transferatur quidem specierum traditarum dominium in accipientem; quantitatem tamen non alienari, sed salvam remanere sortem Creditori in bonis debitoris, ex quibus creditor suo tempore juste repetit sortem *suam*. Discursus iste nequaquam est solidus. Quamvis enim Mutuo addatur pactum de lucro superad-

Y
De Judic. Crim.

peraddendo, manet tamen Mutuum, sed injustum; nam esse gratuitum, non ad substantiam, sed ad Naturam Mutui pertinet: sicut manet Emptio Venditio, licet exigendo justo majus pretium, lædatur æqualitas contractus, quæ ex obligatione justitiæ commutativæ reparari debet per restitutionem. Quod autem Sors Creditoris maneat in bonis debitoris, mera sunt verba, quibus turbantur limites contractuum. Per contractum Societatis quilibet ex sociis retinet dominium sortis suæ in bonis alterius juxta proportionem pecuniæ vel rei in Societatem collatæ, sed per contractum Mutui, translato rerum creditarum dominio, nihil mutuanti remanet, nisi actio personalis, seu condictio, ad repetendam sortem suam, id est, sibi ex credito debitam. Eminentium istius contractus usurarii in publicam lucem protulit CLAUDIUS SALMASIUS, peculiari in hanc rem scripto edito, quo propugnare ausus est, *Mutuum non esse alienationem*. Huic JOAN. JACOB. WISSENBACHIUS opposuit Diatribam de Mutuo, propugnatam postea eruditè *Vindiciis*, ubi ostenditur Mutuum esse alienationem.

§. 275. Perspectis vitiosis titulis, *Tituli* qui ad auctarium licite ultra sortem *aliquid* exigendum in Mutuo non sufficiunt, *exigendi* examinandæ sunt causæ illæ, Mutuo *occasione* nequaquam innatæ, quæ meliori ju- *Mutui* re admittant aliquid ultra sortem mu- *sunt* tuo datam exigendum. Regula generalis est, eum titulum concurrentem cum Mutuo ad hoc sufficere, qui in aliis negotiis vel contractibus sufficit ad percipiendum emolumentum ultra negotii aut contractus illius obligationem.

§. 276. Primus ejusmodi Titulus *Damnnum* assignari solet *Damnnum emergens*. Qui *emergens* libet in præstando beneficio consulere potest suæ indemnitati 8.): proinde etiam mutuans indemnitati suæ prospiciens, non committit usuram, quia ista indemnitas non est lucrum ex Mutuo proveniens, sed mera reparatio ejus, quod occasione Mutui rebus meis detrahitur. Si tamen Usuræ nomen latius sumitur, potest dici Usura *Compensatoria*. Titulus iste locum habet, quando debitoris mora culpabilis, est causa damni, quia forte res mihi necessarias cariori pretio

Y 2

tio

8.) C. 4. X. q. 1. L. 50. ff. de Re judic.

tio postea debebo emere, quas le-
viori emissem eo tempore, quo de-
bitor ad solutionem tenebatur. Si
nulla imputari potest mora, ratio
damni emergentis haberi potest ex
pacto, quo se debitor obligat, vel
ad refarciendum damnum quodeun-
que occasione mutui eventurum cre-
ditori; vel ad solvendam certam
summam, pro ratione periculi de
damno verosimiliter eventuro.

Lucrum §. 277. Secundus Titulus exigendi
cessans: auctarii dicitur *Lucrum cessans*. Nam
id quod interest creditoris, non tan-
tum ex damno incurso, sed etiam
ex lucro cessante aestimatur; uti si
ex defectu pecuniæ mutuo datæ im-
pediar ab emptione vel negotiatio-
ne valde lucrosa 9.) Compensare
hoc lucrum debet, qui ex culpabili
mora solutionem debito tempore non
præstat, vel pecuniam negotiationi
expositam, aut exponendam invito
extorquet: item ex pacto, si pro-
babilis

9.) Mea interest, quantum mihi abest,
quantumque lucrari potui. L. 13. pr. ff.
râtata rem haberi &c. damnum pa-
ti videtur, qui commodum omittit.
L. 2. §. 11. ff. ne quid in loco publ.
fiat &c.

habilis spes lucri in gratiam mutuatarii omittitur, ut supra de damno emergente dictum est: passim enim, quod ratione damni emergentis vel lucri cessantis exigitur venit sub nomine *Interesse*. In Germania pro foro externo præsumitur cessare in singulos annos lucrum aureorum quinque ex retardata solutione aureorum centum 10.). Notatu dignum est, quod *Canones, Leges & antiqui Doctores* hunc Titulum, vel aperte damnent, vel saltem expressis verbis non tradant; *medii autem ævi Scriptores* opinionem hanc cum formidine tanquam minus probabilem defendant; & tamen apud hodiernos *Doctores*, qui rigidiorum etiam profitentur *Doctrinam Moralem*, ea jam in communem & certam transferit.

§. 278. Tertius Titulus censetur *Periculis esse Periculum sortis* vel penitus amittendum sortis, recuperanda. Certum est, quod Creditor possit se de recuperanda sorte securum præstare per pignora vel fidejussores: si ab hac molestia liberum

Y 3 præstat

10.) Recept. Spirens. ann. 1600. §. 139.

præstat debitorem, hoc sane est pretio æstimabile, & mutuo penitus extrinsecum, consequenter potest Creditor aliquid exigere proportionatum periculo, quod subit non petitis pignoris vel fidejussoribus; sicut etiam potest pactum fieri de augmento propter probabile periculum damni eventuri, vel lucri cessaturi, quamvis forte non contingat damnum, aut non cesset lucrum. Verum quidem est, quod per obligationem lucri non redimatur periculum fortis amittendæ, sicut redimitur periculum damni eventuri, vel lucri cessaturi: nihilominus illud periculum minuitur per spem pinguioris auctarii, & per actuales præstationes annuas. Si ex spe talis lucri subit quis periculum amittendæ fortis, certum est, quod ex simili spe plura subeantur onera & pericula in aliis etiam contractibus & negotiis. Hoc tamen notandum, ob spem lucri Mutuatarium non compellendum ad pactum de pretio periculi ineundum, si ipse potius velit alia via idonee cavere.

Pro ejus securitate §. 279. Distingui solet in Mutuo periculum *Juris*, quod quis ita suscipit, ut si quo casu res pereat, ejus resar.

resarciendæ damnum assumat: & periculum facti, scilicet periculum perdendæ aliquando fortis. Periculum juris Mutuatario incumbit, qui proin habet obligationem restituendæ pecuniæ, quæ casu fortuito perit: & hanc obligationem censent aliqui debere sufficere Mutuanti pro securitate. Sed quid juvat hæc obligatio Mutuantem, si debitor suæ obligationi non satisfaciat? Periculum igitur facti est penes mutuantem, qui propterea posset petere pignora, vel fidejussores: consequenter potest etiam petere auctarium ultra sortem, si absque cautionibus se velit exponere periculo: sicut Mercator ob multa superanda pericula carius merces suas vendit, quamvis emptor nullo liberetur periculo, sed tantum liberetur a magna molestia carendi variis mercibus. Ajunt, æstimationem damni non esse supra totius Capitalis æstimationem; consequenter Capitalis periculum non esse æstimabilius ipso reali Capitalis damno: quidquid igitur supra totius Capitalis æstimationem ratione periculi exigitur, injuste exigi. Sed sciant, periculum recuperandi solutionem mutuatæ pecuniæ in præsentî quæstione,

esse prorsus separatum a debito vel damno mutuatae pecuniae; alias ad avertendum periculum amittendae fortis injuste retinerentur pignora, injuste daretur actio pignoratitia: haberetur enim aliquid pretio aestimabile ultra sortem; cum tamen Montes Pietatis non tantum exigant pignora, sed etiam aliquid in salarium Ministrorum pro labore custodiendi pignora.

*Possent
peti pig-
nora.*

§. 280. Patet inde ratio, cur fur non teneatur praeter rem ipsam furto ablatam, aliquid restituere ratione periculi, in quod pecuniae dominum ex culpa coniecit; nam periculum non aestimatur post eventum, sed antea per pactum ex eo, quod quis sine obligatione in gratiam alterius hoc periculum subeat: igitur aestimationem periculi non debet prestare fur, quia dominus nequaquam vult istud periculum in se suscipere; obligat enim furem ad pecunias non consumendas, sed mox restituendas. Contra Creditor concedit pecunias libere consumendas, & non nisi post longius tempus reddendas, nec exigat securitatem per pignora. Si dominus rei furtivae furi permitteret lon-

longiorem moram ad restitutionem faciendam, posset interim petere pignus, & consequenter etiam auctarium in defectu pignoris: absque pacto autem fur ad id non tenetur II.). Perpensis omnibus, videtur tuta & vera sententia, asserens, periculum amittendæ, vel magna cum molestia recuperandæ sortis, esse iustum titulum paciscendi de auctario ultra sortem solvendo in Mutuo.

§. 281. Pro quarto titulo examinandum breviter est jus pignoris, an in hoc vel ex hoc competat aliquod auctarium ultra sortem. Merito quæri potest, quo jure hæc molestia constituendi pignus, & inde enascens onus actionis hypothecariæ, adjungi possit contractui gratuito, scilicet Mutuo? Debitorum sæpe morosi, aut etiam fallaces in restituendo, sibi debent hoc onus imputare, quod etiam ferunt debitores fidelissimi cum Leges id onus imponunt ob universale periculum, quod non cessat pro casu particulari. An autem Creditor præter securitatem debiti,

Lucrum non competit ex pignore:

Y 5 ex

II.) Ad argumentum ex C. naviganti. de Usur. desumptum, videantur dicta de Jur. rer. Eccl. sect. 4. §. 363.

ex pignore frugifero pro mutuata pecunia dato, aliam utilitatem querere possit, brevi & certa responsione resolvitur: fieri id absque vitio usurae non posse, nisi praeter usum pecuniae creditae, alius iustus accedat titulus. Unde illicitum est pactum *Antichreseos*, quo jus re frugifera oppignorata utendi, fruendi, loco pecuniae creditae in Creditorem confertur, nisi usus aut fructus rei oppignoratae adaequet emolumenta ex iusto titulo occasione mutui debita, forte damni emergentis, lucri cessantis, impensarum in culturam rei oppignoratae &c. absente tali titulo tenetur Creditor fructus, aut saltem excessum domino restituere, aut in sortem computare.

Excepto Pignore Dotali & Feudali. §. 282. Particularis tamen ratio pugnat pro *Pignore Dotali*, quod scilicet datur pro securitate Dotis promissae, nondum numeratae. Cum enim fructus Dotis impendendi sint ad sustinenda onera Matrimonii: hinc etiam, qui solutionem promissae Dotis, dato frugifero pignore differt, fructus huius pignoris censetur concedere in locum fructuum dotis, etiam si forte excedant fructus ipsius dotis pro-

promissæ 12.) . Singularis etiam est doctrina ALEXANDRI III. 13.) , & INNOCENTI III. 14.) circa Pignus Feudale, quando scilicet vasallus domino directo, a quo mutuas pecunias accipit, in pignus tradit feudum, ab ipso hoc domino, vel ejus majoribus profectum : fructus enim ex tali pignore concedunt dicti Pontifices domino directo, nequaquam in sortem computandos. Non videtur hæc esse nova Constitutio, sed declaratio Naturæ feudi, quæ est, ut eo penes dominum directum existente, vasallus immunis sit ab obsequiis præstandis, simul autem careat fructibus : & vicissim dominus jus habeat percipiendi utilitatem, licet dominium utile maneat penes vasallum. Incongruum enim videtur, ut redeunte re feudali ad dominum, ipse non ut dominus, sed ut extraneus quilibet rem administret, & fructuum rationem reddere suo vasallo teneatur. Hanc feudi Ecclesiastici naturam cognoscimus

ex

-
- 12.) C. 16. de Usur. De Dotalibus Usuris
Vid. HONORATUS LEOTARDUS de Usuris quæst. 28.
13.) C. 8. eod.
14.) C. 1. de feudis.

ex allegatis Constitutionibus Pontificum, quæ passim extenduntur ad feuda secularia, non tamen ad bona Emphyteutica 15). Longe ex aliis principiis ALEXANDER III. iussum suum de pignore cum fructibus restituendo limitat, nisi forte Ecclesie beneficium fuerit, quod redimendum ei (Clerico Creditori) hoc modo de manu laici videntur 16.). Possent hoc loco mentio fieri de Oppignorationibus in Germania consuetis: de his sufficiant dicta de Jur. Rer. Eccles. Sect. 4. §. 392. & Scriptores ibi allegati.

Ex Statuto Principis posse exigere auctarium ultra sortem concedunt aliqui;

§. 283. De alio insuper Titulo exigendi auctarium ultra sortem, nempe de *statuto Principis*, vel *Consuetudine* vehementer disceptatur. Aliqui affirmant, usuram lucrativam minus stricte sumptam, & jure Naturali ac Divino prohibitam, probabiliter non esse ita absolute prohibitam, ut a Magistratu humano per statutum, in quibusdam circumstantiis & ex causa publica permitti non possit tanquam licita;

15.) Limitationes aliquas circa pignus feudale vid. Rigor. Moder. Dissert. 2. §. 100.

16.) C. 1. de Usuris. Vid. supra tit. 17. de Simonia. §. 17.

licita; modo sit moderata, & aliunde non repugnet caritati erga proximum, a Jure naturali ac Divino præceptæ. Quod dicitur de statuto Principis, intelligi etiam debet de Consuetudine, quæ potissimam suam vim derivat a consensu Principis. Possesse Principem, considerato dominio alto in bonis privatorum, ex causa publica & in quibusdam circumstantiis alicui concedere jus ad moderatas quasdam præstationes a subdito suo exigendas, nemo negat; sicuti auctoritate Episcopi conceditur alicui jus, exigendi pensionem annuam a Beneficiato quopiam. Quod autem id fieri possit occasione Mutui, multi non dubitant: nam statutum Principis est extrinsecum Mutuo, sicuti damnum emergens, aut lucrum cessans. Ratio igitur ultimata talis statuti non esset Mutuatio, sed causa aliqua publica exigens, ut mutuanti aliquid præstetur: hinc parum interesse videtur, an occasione Mutui, an alia occasione jus ad præstationes concedatur a Principe, sicut parum interest, an damnum emergat occasione mutui, an occasione alterius contractus.

Alii negant.

§. 284. Hanc opinionem acerbitate nimia aliqui impugnarunt. Ego breviter sentio, in Imperio Germanico nullum dari statutum universale approbans auctarium ultra sortem exigendum, nisi intercedat alius titulus legitimus: a ferenda autem tali lege Principes Imperii convenienter abstinuisse. Imaginantur sibi aliqui, se invenire tales Leges universales in Recessibus Imperii. In Conventu Deputatorum Spirensi anno 1600. §. 139. statutum fuit, ut in contractu Mutui, quando debitor est in mora restituendi, adjudicentur Creditori quinque pro centum loco interesse, a tempore moræ, ex præsumptione, quod Creditor ab hoc tempore, licito modo ad minimum potuisset obtinere lucrum ad proportionem quinque pro centum. Ex quo clare intelligitur, quod absque prævia culpabili mora, nullæ adjudicentur usuræ: posita autem hac mora, absque longiore causæ cognitione adjudicentur quinque pro centum ex præsumptione tanti lucri cessantis, vel damni emergentis, ad tollendas Prolongationes Processuum. Sicuti autem cessante hac præsumptione, nec peti
nec

nec accipi tale auctarium posset, ita etiam si Creditor censeret, majus damnum se ex mora passum esse, liceret ipsi totum suum interesse deducere, & liquidare.

§. 285 Postquam dein anno 1648. In Imperio Instrumento Pacis Cæsareo - Suevico 17.) insertum fuit monitum, ut *habetur* Imperator exquiri curet modum convenientem terminandi moderate persecutiones actionum contra debitores, ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu gravatos, auditis Consiliis supremorum Tribunalium constitutum fuit 18.), ut futuri census & interesse, *juxta tenorem Constitutionum Imperii* solvantur non in majore quantitate, quam quinque pro centum in singulos annos. Hæc Constitutio loquitur solummodo de debitoribus, qui calamitate belli tricennalis fortunis lapsi essent, quibus *juxta allegatum articulum Pacis Westphalicæ succurrendum erat*, & dicto modo succurrendum videbatur, supposito quod
Cre-

17.) Art. VIII. §. 5.

18.) In Comitibus Ratisbon. ann. 1654.

§. 174.

Creditores habeant justum titulum, alias in Imperio approbatum, exigendi aliquid ultra sortem; unde additur *juxta tenorem Constitutionum Imperii*, quæ non admittunt alias usuras, nisi solum, quod interest post moram ex præsumptione damni emergentis, vel lucri cessantis. Plâne convenienter abstinuerunt Principes a ferenda lege de usuris aliis: quamvis enim Princeps potestatem habeat obligandi suos subditos ad aliquid alteri præstandum, hoc tamen non solet facere, nisi per aliquem contractum, vel aliud proportionatum medium, per quod talem obligationem subditi incurrerent ex Justitia commutativa; obligare enim ex sola lege Principis, videtur sapere aliquam violentiam, sicuti belli dux concedit militibus spolia hostium. Permitti igitur auctarium ultra sortem absque alio titulo *non potest* ratione solius Mutui; ratione solius statuti *non solet* talis obligatio imponi. Unde convenientissime a tali lege abstinuerunt Principes Imperii. Eadem est ratio consuetudinis, qua non potest introduci obligatio aliquid solvendi absque ullo titulo, & præcipue ex justitia commu-

mutativa, quam non fundat sola consuetudo.

§. 236. Memorandus adhuc est alius *Modi-* modus acquirendi Mutuum cum obli- *cum aug-* gatione aliquid præstandi ultra for- *mentum* tem. Fit hoc in *Monte Pietatis*, quo *concedi-* nomine intelligitur *summa quedam pe tur in* *cunia* (seu aliarum rerum usu con- *Monti-* sumptibilium) in pauperum opem col- *bus Pie-* lata, ut istis sub pignore credatur. Oc- *tatis :* casionem huic Instituto dedit seculo XV. perversitas Judæorum, qui intolerabilibus usuris spoliarunt cives, præsertim in Italia. Laudabant omnes, ut sub pignore darentur pecuniæ indigentibus in summa moderata, quam censebantur posse restituere intra breve tempus, quo elapso Monti satisfaceret ex vendito pignore. Id improbabant nonnulli, quod ultra summam mutuo datam deberet restitui aliquod auctarium, licet modicum pro salario Ministrorum impendendum 19.). Denique Concilium

Z Late-

19.) Disceptationes partim fervidas, partim ridiculas de hoc negotio retuli in Rigor. Moder. Dissert. II. §. 288. seqq. ex cœvis Scriptoribus, & ipsis fabularum harum Actoribus NICOLAO BARIANO, BERNARDINO DE BUSTI &c. *De Judic. Crim.*

Lateranense sub JULIO II. & LEONE X. definit, *Montes Pietatis*, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquod moderatum . . . ultra sortem absque lucro eorundem montium accipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentivum præstare: neque ullo pacto improbari, quin imo meritorium esse ac laudari & probari debere tale mutuum, & minime usurarium putari &c.

Montes mixti

§. 287. Autoritate igitur hujus Concilii Lateranensis improbari non possunt *Montes Pietatis*, quamdiu primævam suam institutionem retinent: in plurimis tamen locis recesserunt ab antiqua Pietate, & redolent meram negotiationem lucrosam. Cum enim non tantum indigentibus modica summæ dari soleant, sed etiam indigentes summæ mercatoribus, aut aliis pro emendis bonis & prædiis magni momenti præstentur; hinc variaz inventæ sunt viæ augendi summam capitalem Montis. Periculosa autem via est, qua Mons mutuas pecunias a divitibus accipit, cum onere præstandi illis aliquos fructus annuos, quos dein pauperes, mutuum a Monte petentes compensare debebunt. *Montes hos Mixtos* vocant, quod non

non nihil a puris Montibus Pietatis deficient, & aliqua ratione accedant ad Montes profanos, quales jam antiquitus erecti fuerunt Venetiis, Genuæ & Florentiæ. Nam ad normam horum profanorum, qui mere ad majores negotiationes destinati sunt, & annuos census emptioni exponunt, hodie etiam in Montibus, qui ex prima sua fundatione adhuc *Pii* vocantur, publico commercio exponuntur, emuntur, venduntur, transferuntur Loca Montium, seu jus ad annuos census, & demum ad ipsam summam capitalem recuperandam ex Monte, ita ut indigentes compensare debeant non tantum expensas Ministrorum, sed etiam annuas præstationes creditoribus Montis exhibendas. Unde accipiens ex Monte centum, præter securitatem pignore datam, præstare annuatim debet in multis locis octo, novem vel decem. In quibusdam tamen locis, præcipue Romæ reperitur Mons, ubi unum pro centum more antiquo exigitur.

§. 288. Percipi vix potest, qua ratione dicti Montes mixti absque labe usuraria teneri possint, nisi Creditores Montis vere exhibere possint

Vix excusantur ab usuris.

Z 2

Titu-

Titulum damni emergentis, vel lucri cessantis. Plures Theologi Morales 20.), qui voce tenus profitentur severiorem doctrinam, altum tenent silentium de his Montibus mixtis, ne offendant potentes horum Montium patronos, & forte propriam praxin. Sed PETRUS BALLARINUS 21.) aperte eos improbat, & figmentum Brevis Apostolici pro Monte Ferrariensi allegari soliti clare detegit. Unde in Germania pauci eriguntur Montes Pietatis, aut erecti ætatem non ferunt, nisi assignentur a Republica certi & stabiles redditus, ex quibus subveniri per Mutuum possit indigentibus, quin opus sit Montem augere, vel conservare pecuniis mutuo acceptis.

Utiles sunt con- tractus lucrosi: §. 289. Utilissimum & convenientissimum est in Republica, ut cives, qui habent otiosas pecunias, possint per eas lucrum acquirere; pauperiores autem possint pecunias obtinere per suas operas. Sicuti recensiti aliqui

20.) FRANC. GENETTUS Theol. Moral. tom. 1. tr. 4. c. 8. loquitur de Montibus Pietatis, sed de Mixtis cautissime flet.
21.) Tract. de Jure Divin. & Natur. circa usur.

qui Tituli Mutuo accedentes occasionem lucri saepe præbent, ita etiam dantur varii contractus, per quos & illi, qui pecunias otiosas domi habent, & alii, qui operas suas gnawiter præstant, honestum lucrum reportare possunt. Nec opus est, ut pro reperienda natura, aut nomine talium contractuum recurramus ad Leges Romanas, cum etiam Principes nostri potestatem habeant ordinandi novos Contractus, Romanis Legibus ignotos, modo sint conformes Justitiæ & Charitatis regulis, *Justitiæ* quidem, ut in Contractibus utrinque obligatoriis servetur æqualitas; *Charitatis* autem, ut indigentia alienæ succurratur juxta mensuram facultatis propriae.

§. 290. Contractus lucrum pro- *Inter*
mittentes ex pecuniis, præter alios *quos con-*
22.), sunt Societas, Affecuratio, & *tractus*
Conventio de lucro certo minore *Trius*
pro incerto majore. Hi tres Con-
tractus a nemine impugnantur, si
singuli seorsim considerentur. Qua-
ritur autem, an illi inter eosdem
contrahentes, circa eandem pecu-
niam

Z 3

niam

22.) De quibus dictum est de Jur. Rer.
Eccl. Sect. 4.

niam ab uno collatam, successive vel simul uno eodemque tempore & actu, explicite vel implicite iniri possint? Id si fiat, prodibit famosus *Contractus trinus*. Hic si explicite in eatur, tendit hoc modo. Sempronius præbet mercatori magnam pecuniæ summam in societatem pro negotiatione Indica: cum autem totam periculo exponere nolit, mercator illum securum reddit de sorte integra pro quocunque casu restituenda: Sempronius vicissim illi relinquit totum lucrum, quantumcunque ex hac pecunia obtinebitur, contentus modica portione, scilicet quinque in centum. In locis, ubi hi contractus sunt usitati, non opus est ambagibus verborum, sed paucis verbis, dando summam mercatori, & recipiendo aliquid ultra sortem, comprehenduntur hi tres contractus; sicuti in paucis lineis literarum Cambialium comprehenduntur plures contractus inter eos, qui negotii hujus peritiam habent.

Non potest improbari.

§. 291. Pro licentia hujus contractus Trini afferri possunt hæc argumenta, quod ista conventio triplicem Contractum involvens I. Nec sub-

substantiæ singulorum horum contractuum; II. Nec æquitati naturali; III. Nec Legibus positivis adversetur, sed potius IV. Rationi, V. Sacris Canonibus, VI. Legibus Civilibus, VII. Decisionibus Tribunalium, VIII. & communi timoratorum praxi, a Viris doctissimis comprobata, sit conformis. Potissima difficultas opponi solita est, quod pecuniam conferens in societatem, partem lucri exigat, periculo pecuniarum existente penes recipientem. Facile admitto, talem contractum fore injustum, & accedere ad Societatem Leoninam, nisi hæc inæqualitas aliunde compensetur: in proposito autem casu abundans fit compensatio, dum præter sortem salvam, exigitur modica pars lucri, reliquo toto lucro relicto illi, qui pecunias recepit 23.)

§. 292. Inter Contractus, per quos *Contra-*
 pecunia collocari potest ad lucrum, *ctus Cen-*
 magnum nomen & usum obtinet *Con-*
sualis
tractus Censualis, quo convenitur de
Censu, id est annuo reddito ex re fru-
 gifera præstando. *Census Reservati-*

Z 4

vus

23.) De hoc contractu triuo agitur in
 Riger. Moder. Dissert. III. C. 2. sect. 6.

us dicitur, quando plenum rei do-
 minium transfertur in Censuarium,
 reservata solum pensione annuatim
 solvenda: Census *Constitutus*, seu
Consignativus vocatur, quando domi-
 nus rei, retento dominio, concedit
 alteri jus percipiendi ex ea annuam
 pensionem, præsertim *dato pretio*, ut
 habeatur ratio emptionis. Hic cen-
 sus vel est *Realis*, constitutus in certi
 re frugifera, cujus solvendi obliga-
 tio transit ad quemcunque possessio-
 rem hujus agri: vel *Personalis*, con-
 stitutus in certa persona, obligata ad
 solvendum annum redditum ex indu-
 stria, arte, opificio, aut juribus
 personalibus, cum quibus etiam po-
 test transire ad hæredes: vel *Mixtus*,
 constitutus super re, & super perso-
 na. Præterea dividitur in *Pecuniari-
 um*, qui in pecunia numerata; &
 in *Fructuarium*, qui in fructibus sol-
 vendus est; vel in quantitate *certa* &
stabili, vel in quantitate *incerta* pro
 quantitate fructuum perceptorum,
 solvendo forte quartam partem. Cen-
 sus alius dicitur *Perpetuus*, qui tran-
 sit ad hæredes Creditoris & Debito-
 ris; alius *temporalis*, qui finitur tem-
 pore certo vel incerto, & vocatur
Vita-

Vitalitius, si constituatur ad vitam creditoris. Census perpetuus dividitur in *Redimibilem*, qui ex pacto convento, etiam invita altera parte, redimi potest, & in *Irredimibilem*, qui altero invito tolli non potest. *Redimibilis* est vel *ex parte solius debitoris*, si liceat restitudo pretio se liberare ab obligatione solvendi census: vel *ex parte solius Creditoris*, si iste possit, censu resignato repetere pretium: vel *ex parte utriusque*, si tam debitor, restitudo pretio a censu liberari, quam creditor resignato censu pretium possit repetere.

§ 293. Si communem praxin Germaniæ observemus, pretium, quo Census vel pecuniarius vel fructuarius emitur, in Constitutionibus Imperii statuitur, æquivalens usuris quincuncibus, ita ut centum florenorum pretio ematur Census florenorum quinque annuatim solvendorum. Loquuntur quidem hæ Constitutiones solum de Censibus, qui sunt *redimibiles ex parte venditoris*: consuetudo autem passim invexit Censibus *utrinque redimibiles*. Eorum pretium in singulis Provinciis ex eadem consuetudine determinatur, sicut pre-

tium aliarum mercium. Id certum est, Constitutiones quasdam Pontificum, præsertim Pii V. circa Censum, in Germania summam habere venerationem, in quantum ex continent doctrinas Juris Naturalis & Divini circa usuras; sed receptas non esse quoad aliquos articulos indifferentes, prout in ipsa Italia non observari scimus. Major difficultas est determinandi justum pretium Censu Vitalitii, qui comparatur ad vitam unius vel plurium. Nam ob humanæ vitæ inconstantiam incertum omnino est, ad quot annos obligatio solvendi Censum sit extendenda. Plurimum dependet ex arbitrio prudentis viri & communi usu 24.)

*Licite fit
in Ger-
mania.*

§ 294. Si Contractum Censualem æstimemus juxta naturam Emptionis Venditionis, erit quidem utrinque irredimibilis: sed tamen non respicit pactum, vi cuius venditor Censum, resti-

24.) COVARRUV, lib. 3. resoluc. c. 9. n. 7. JOAN. GUTIERREZ Can. quæst. l. 1. c. 39. n. 64. & 65. ANDR. GAIL. lib. 1. observ. 8. FRIDER. MARTINI de Jure Censuum c. 3. n. 158. seqq. CAROL. MOLINÆUS Tract. Commereiorum. quæst. 62. n. 414. JOAN. MEDINA de Usur. quæst. 14.

restituto pretio se liberare possit ab obligatione præstandi Censum 25.): sicut etiam contractui cujuslibet Emptionis adjici potest pactum de retrovendendo. Quo minus Contractus Censualis sit redimibilis ex parte Emptoris, obstat quidem videntur Constitutiones Imperii, quæ tamen quoad hoc punctum nunquam fuerunt in usum deductæ: Constitutiones Pontificiæ, quæ circa hunc articulum Jus Naturale aut Divinum non continent, consequenter extra territorium temporale & Politicum Papæ se non extendunt, nusquam in Germania receptæ inveniuntur. Nisi igitur singularia Provinciarum statuta obstant, possunt iniri Contractus Censuales irredimibiles, aut redimibiles, & hi quidem ex parte Emptoris, vel venditoris, vel utriusque: quod enim in contractu utrinque oneroso, uni parti justum est, etiam alteri justum esse censetur. Certe in hac re nullum est Usuræ periculum. Id solum cavendum, ne violetur justitia; pacta enim, quæ in favorem vel onus contra-

25.) Extrav. 1. & 2. de Empt. & Vend. inter com.

trahentium imponuntur, augent vel minuunt pretium, quod potest esse varium secundum temporis & loci qualitatem 26.).

Contra- §. 295. Disceptatum aliquando fue-
ctus Ger- rat de Contractu passim in Germania
manicus usitato, quo exiguntur quinque an-
nunquam nua pro centum. Ex Bavaria missus
fait dam- est Casus Romam, & a GREGORIO
natus. XIII. declaratus usurarius, quando
 datur pecunia *cujusvis conditionis ho-*
mini, qui reddat singulis annis quin-
 que pro centum, & postea totam
 summam capitalem. Addit tamen
 clausulam Pontifex, si in Germania
 aliquis sit contractus, in quo quin-
 que pro centum accipiuntur, aliis
 modo & forma celebratus, se talem
 damnare aut prohibere non intende-
 re &c. Theologi Romani, quorum
 judicium de casu proposito Pontifex
 requirebat, considerabant præcipue
 contractus ex Bavaria missi formu-
 lam de pecunia *cujusvis conditionis ho-*
mini præbita: si enim datur pecunia
 homini, qui neque census annuos
 possi.

26.) Vid. FELICIANUS DE SOLIS de Cen-
 sibus. VELASQUEZ DE AVENDANNO
 de Censibus Hispaniæ c. 101. seqq. &
 alii paulo antea allegati.

possidet, neque negotiationem exercet, non apparet, quis alius contractus cum eo possit celebrari, quam contractus Mutui: unde quinque annua non aliam possent habere rationem, quam usuræ vetitæ. Si autem talis contractus iniretur cum mercatore, cum persona magnæ industriæ, vel cum possessore bonorum fructiferorum, posset saltem implicite talis contractus reduci ad censum utrinque redimibilem, vel ad societatem; ad cuius distinctionis normam editæ sunt postea in Bavaria certæ contrahendi formulæ, juxta quas non obstante Decisione Romana potest iniri contractus censualis realis ex bonis immobilibus, etiam utrinque redimibilis; vel contractus Societatis cum pacto Affecurationis & lucris minoris certi apud eos, qui bonis immobilibus carent, modo lucrosam exercent negotiationem, opificium &c. 27.)

Præsumitur

27.) Hanc fuisse mentem Aulæ Romanæ de Casu illuc missi formula, desumo ex scriptis sententiis non tantum authenticis, sed etiam autographis Theologorum, ad quorum mentem Pontifex rescripsit in Bavariam. Vid. P. VALENTIA tom. 3. disp. 5. q. 24. de Contract.

sumitur autem talis mercator exerce-
re lucrosam negotiationem; evidens
enim fatuitatis signum foret, si Mer-
cator alienam pecuniam domi relin-
queret otiosam, & tamen de illa sol-
veret lucrum alteri, prout judicat
JOAN. DOM. GAITUS 28.).

*Non læ-
dit Justi-
tiam, nec
Carita-
tem.*

§. 296. Hic contractus Germanicus
non lædit *Justitiam*, cum servet æ-
qualitatem inter summam capitalem
centum, & jus ad annua quatuor vel
quinque. Contractus Mutui ex sua
natura tendit ad recuperationem sum-
mæ capitalis: unde hac recuperata
obrinetur æqualitas in Mutuo. Con-
tractus Germanicus autem directe
tendit ad comparandum censum an-
nuum: pactum adjectum, quo con-
tractus fit utrinque redimibilis, est
mere accidentale, obligans ad novum
contractum, quo prior rescindatur,
sicuti licitum est rescindere alios con-
tractus. Nec læditur *Caritas*, qua
metienda est ex facultate propria, &
ne-

punct. 2. ejus bona fides defenditur in
Rigor. Modex. Dissert. 3. c. 2. sect. 8.
§. 263. lit. a.

28.) Tract. de Credito C. 2. Tit. 7. quæst.
5. n. 1959.

necessitate aliena. Si igitur alter habet annuos fructus, quos vendat, aut negotiationem lucrosam, cujus me participem possit facere; Caritas me non obligat, ut gratis concedam pecunias; sicut pistor non tenetur dare panes gratis famelico, qui habet, unde emat. Non obstare Leges nostrorum Principum, nec sequi exinde damnum Reipublicæ, facile potest demonstrari ex quotidiana praxi. Si nomen hujus contractus investiges, deprehendes, illum proxime accedere ad *Emptionem Censuum utrinque redimibilis* 29).

§. 297. Abunde ex his constat, qui- *Pœna Usurariorum.*
nam pro Usurariis habendi sint. In *summaria* 30.), annullatur contractus, & puniuntur quarta parte sortis; præcipue inculcatur Magistratibus vigila cura contra Judæos usurariam pravitatem exercentes 31.). Jure Canonico

29.) In Germania solet dici *Zins - Ver-schreibung.*

30.) L. 20. C. ex quib. caus. infam. irrog.

31.) Reform. Polit. August. 1530. Tit. 26.

27. & ann. 1548. Tit. 17, seqq. item Francof. 1577. Tit. 17.

nico Usurarii fiunt infames, & eo ipso irregulares: si Clerici sint, suspendantur aut deponantur; si Laici, excommunicentur: negatur Absolutio Sacramentalis, nisi prius restitutus usuris, vel præstita cautione idonea de restituendo. Excluduntur a Sacra Communione: non accipiendæ sunt eorum oblationes: sunt intestabiles: mortui carent sepultura christiana: qui sepelire eos præsumunt, excommunicationis sententiæ subjacent; Ecclesiasticis etiam Censuris innodantur illi, qui tolerant manifestos Usurarios, qui domum illis locant &c. 32.)

TITU.

32.) C. 2. dist. 33. C. II. de Excess. Prælat. C. 1. 2. 3. 5. 7. de Usur. C. 1. & 2. eod. in 6. Clement. 1. de Sepultur. De his & ejusmodi pœnis accurate agit HONORATUS LEOTARDUS de Usuris quæst. 100.